

Det vi ikke så

Kari H. Eika

Ei forteljing om det ufortalde: bror min Kjetil og helsetenestas definisjonsmakt

Oslo: Universitetsforlaget, 2025

471 s.

ISBN 9788215071459

Michael 2026; 23: 184–185

doi: 10.5617/michael.13340

I 2025 utga Universitetsforlaget ei bemerkelsesverdig bok. Forfatteren er Kari Eika, som har bakgrunn fra forskning og forvaltning innen helse- og sosialtjenestene. Kjetil var hennes storebror, født i 1959.

Han hadde Downs syndrom og ble klassifisert som psykisk utviklingshemmet. Da han var fem år, ble han flyttet fra hjemmet og familien. Medisinskfaglig tilhørte han en kategori som samfunnsmessig skulle ivaretas kollektivt, på grunnlag av diagnose, og ikke innenfor familien. Foreldrenes oppgave, slik autoritetene så det, var å sikre de «normale» barnas trygghet og utvikling.

Eika skildrer hva dette innebar i praksis: brått tapte utviklingsmuligheter, til tross for kunnskap som allerede den gang kunne ha støttet en annen utvikling. Livet som Kjetil ble henvist til, ga ham ikke den språklige utviklingen og læringen familien var forespeilet. Overgangen fra et trygt familieliv til en tilværelse blant fremmede voksne og barn med rar og skremmende atferd må ha vært helt uforståelig både for han som femåring og for lillesøsteren.

Boka er grundig dokumentert og preget av analytisk presisjon. Den avdekker et omfattende svik, ikke først og fremst på individnivå, men som

et strukturelt og kulturelt fenomen. Poenget er ikke å plassere skyld hos enkeltpersoner, profesjoner eller politikere alene, men å vise hvordan en hel samfunnsforståelse kunne legitimere denne praksisen. Slik blir dette ikke bare en fortelling om de institusjonaliserte, men også om oss selv.

Sentralinstitusjonene var store, lukkede institusjoner, parallellsamfunn der mennesker med utviklingshemning levde hele livet, ofte geografisk adskilt fra resten av samfunnet. De ble gjerne lagt til landlige omgivelser, med vakker natur som ramme, men også med en tydelig avstand til nærmiljøet. Administrativt var disse institusjonene definert som sykehus, under psykisk helsevern og psykiatrisk ledelse. Der lå helsetjenestens definisjonsmakt.

Jeg kjente Kjetil. I ni år var jeg hans lege ved Dagsrudheimen. Lesningen vekket minner, og stadig vender jeg tilbake til innsikten Piet Hein ga i et essay jeg en gang leste¹: Kulturen trykker på oss, rundt oss og i oss, overalt – som luften vi puster i. Vi merker det ikke.

Flere leger bør lese denne boka.

Bjørn Werner Nilsen
bw-nilse@online.no

Bjørn Werner Nilsen er spesialist i allmennmedisin og pensjonist.

---

1 Hein P. *Kilden og krukken: fabler og essays*. København: Gyldendal, 1963: 56.